

Cinc poemes de *Quan escampi*

Borís Pasternak

Textos i traducció d'Esteve Miralles Ricard San Vicente

Retrat de Borís Pasternak d'I.V. Annenkov

Presentem cinc poemes de l'últim llibre de versos de Borís Pasternak (1890-1960), traduïts per Ricard San Vicente i Esteve Miralles. Quan escampi aplega poesia escrita amb posterioritat als "Versos de Givago", que Pasternak va acabar cap al 1953. Entre la primavera i l'estiu de 1957 treballa ja en la preparació del nou recull: l'any anterior, els editors soviètics han rebutjat la publicació d'El doctor Givago. La novel·la apareix finalment en italià el novembre de 1957, i esdevé un best-seller internacional, i al cap d'un any, l'octubre de 1958, es concedeix el premi Nobel de literatura a Pasternak, que es veu forçat a rebutjar-lo per les pressions i les amenaces de la Unió d'Escriptors i dels líders del partit comunista (PCUS). Encara afegirà alguns poemes nous a Quan escampi, i tancarà el volum el gener de 1959. Tot i haver renunciat al Nobel, l'Estat continuarà vigilant-lo i encalçant-lo (a ell i la seva família; sobretot, pels contactes amb l'estranger) fins a la seva mort el 30 de maig de 1960, i també després. Recordem que El doctor Givago no es va poder publicar a Rússia fins al 1988.

Una darrera alenada

La impressió que domina tota l'obra de Pasternak és la de vida, un homenatge a la vida i a la Natura, i en aquest sentit es pot parlar de *Quan escampi* com d'una obra panteista, on el poeta "anima", dóna ànima a tots els seus herois, els elements de la Natura (siguin els arbres, el vent, un animal del bosc o l'alba) i els homes.

En sintonia amb la tradició cultural russa, Pasternak fa participar en la seva obra totes les forces que "animen" el món. Sembla que el desig de l'autor sigui ressuscitar el temps, reviure, immortalitzar la vida amb l'art de la literatura.

Però a diferència del panteisme rus, d'arrels animistes encara presents en la cultura i en la literatura russes actuals, el panteisme poètic de Pasternak poua més en el pensament occidental i en les arrels cristianes: la vida és expressió d'una voluntat superior de la qual els homes ignorants, errats i, de vegades, simplement innocents, se n'allunyen. De fet, totes les idees religioses de Pasternak són molt personals, alienes a qualsevol ortodòxia i fruit de la seva intuïció poètica, però s'inscriuen en una visió d'arrels cristianes.

Quan escampi és potser el més panteista, alhora espiritual i material, dels seus cicles, i on el poeta, en un intent d'allunyar-se del soroll del temps –sigui la veu de l'èxit o de la condemna–, exalta més que mai l'etern univers natural que l'envolta, tot fonent-s'hi en una darrera alenada.

Passeig de til·lers

Aquella portalada amb arc de volta.
Civada i boscos, i turons i prats.
Parc fred i fosc, i la barrera closa.
La casa més bonica que has vist mai.

I aquells til·lers que no els abraçaries,
en la foscúria del passeig arbrat,
celebren dos-cents anys de llarga vida
i es tapen l'un a l'altre els poms de dalt.

Les cúpules es tanquen a l'altura.
I a sota acull la prada i el jardí,
que travessa pel dret una corrua
dels més correctes i endreçats camins.

Sota els til·lers, com a una cova oculta,
no hi toca el terra ni un esqueix de llum.
Que com si fos la del final d'un túnel,
sols s'hi obre una claror, que brilla lluny.

Però quan arriba el temps de la florida,
l'estesa dels til·lers closos com punys
estén, a més de l'ombra amb què es combina,
un arrabassador i intens perfum.

Els que hi passen amb barrets de palla
inspiren, uns i altres, tal com ve
aquesta olor d'aroma inexplicable,
que entenen les abelles solament.

I són aquests instants incomprensibles
que el cor és transportat sense raons,
pel contingut i els propòsits d'un llibre
que es fa amb parterres l'enquadernació.

Al dalt d'un arbre vell, un arbre enorme
que fa a la casa un alt revestiment,
com si fossin de cera, gota a gota,
les flors cremen: la pluja les hi encén.

Quan escampi

Un llac immens com una plata immensa.
I al seu darrere, l'alta nuvolada,
com un piló de blanc que s'amuntega
a les glaceres ertes de muntanya.

A mida que la llum evoluciona
tot el color del bosc també transmuta.
Ara s'encén, ara és una negra ombra
recoberta pel sutge que acumula.

Quan, entre els núvols, s'hi obri el blau del dia
i acabin ja les jornades plujoses,
quanta alegria omplirà les cruïlles
amb l'herba plena que s'hi alça i que hi triomfa!

S'encalma el vent; net, l'horitzó despunta.
Damunt dels camps, el sol s'hi deixa caure,
i travessant la verdor de les fulles,
com un vidre tintat, refà el paisatge.

És com amb els vitralls de les esglésies,
que hi copses, des de dins, l'eternitat,
amb corones lluents d'insomnes testes
de reis, i d'eremites, i de sants.

És com si fos al ventre d'algun temple
que fos l'espai del món, i com si jo
pogués sentir a través d'una finestra
el so del bategar, llunyà, d'un cor.

Natura, món on l'Univers s'amaga,
celebraré el teu ofici solemne
endut per una tremolor sagrada,
amb llàgrimes d'una alegria plena.

El blat

I treus conclusions d'un mig segle;
les guardes, però no les anotes.
Si no ets un negat, ho has d'entendre,
comprendre a la fi alguna cosa.

Ja saps com gaudir d'un ofici,
i l'èxit, la vida secreta;
que l'oci val més que el maldiguis,
que res no és feliç sense gesta.

Que altars i llegats ens esperen,
i herois, cavallers –sers fantàstics–,
i el món vegetal dels ancestres,
i un regne animal majestàtic.

I saps que el llegat primigeni
perdura trenat als destins,
per generacions, com d'obsequi:
que el gra ve dels segles antics.

Que un camp ple de blat o ple d'ordi,
a més del molí, t'omple un full
que els avantpassats, perquè el trobis,
fa temps que hi escriuen per tu.

I el gra porta aquestes paraules,
i mentre aquest món va girant,
basteix un projecte incansable
de morts, de naixences, de planys.

El canvi

M'atreien, aleshores, els captaires,
no pas perquè abracés valors supremes,
sinó perquè tan sols amb ells passava
la vida nua, sense compliments.

No m'era estrany el món dels rics, les gales
d'un públic àvid de delicadeses,
però era enemic dels que viuen dels altres
i amic dels enfonsats en la misèria.

Sí, jo buscava l'amistat sincera
de gent del món d'aquells que s'escarrassen,
i m'acollien com un d'ells, i em veien
també com un company en la desgràcia.

I no calia dir pas cap paraula:
tan pesada i matèrica i corpòria
la vida en golfes sense cortinatges,
la vida en soterranis sense borles.

M'he fet malbé amb el temps des d'aleshores,
que el temps tot ho podreix i ho contamina.
S'eleven les desgràcies: són vergonyes,
tremoleigs de burgesos optimistes.

I ja no els sóc fidel, des de fa temps,
a aquells que vaig buscar per estar junts:
l'he perdut, aquell home que vaig ser,
vaig perdre'l jo, i tothom l'ha perdut.

L'ànima

Tu, Ànima, la meva ploramiques
i la dels meus companys,
que t'has tornat la cripta
de tots els turmentats.

Els has anat embalsamant els cossos,
dictant-los versos nous,
sanglots de lira, esforços
que els fan plorar la mort,

tu que, en aquest temps nostre miserable,
t'aixeques sense por
com l'urna funerària
amb les restes de tots.

Totes les seves penes i desgràcies
t'han fet acotar el cap.
Fas olor de cadàver,
de tombes, de fossars.

Fossa comuna, tu, Ànima meva,
ets tot el que ara tinc,
pastada a la pastera,
i mòlta en el molí.

Continuaré passant-ho per la mola,
la meua vida, tot,
quaranta anyades bones
per fer-ne en el sepulcre un bon adob.